

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2564

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

**AGRI-
MAP**

TAK

จังหวัดตาก

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยง่าย พร้อมทั้งสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้าน ที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดตาก
<http://www.odd.go.th/Agri-Map/Data/N/tak.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “ตาก”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	4
2.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	5
2.2 ข้าว	9
2.3 มันสำปะหลัง	12
2.4 อ้อยโรงงาน	17
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	21
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	22
เอกสารอ้างอิง	27
ภาคผนวก	29

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดตาก	3
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดตาก	5
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รายอำเภอ จังหวัดตาก	6
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	8
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดตาก	10
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	12
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลัง รายอำเภอ จังหวัดตาก	14
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง	16
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงาน รายอำเภอ จังหวัดตาก	18
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน	20
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกตามรายอำเภอ จังหวัดตาก	30
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดเชียงใหม่รายอำเภอ ตำบล	37
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดตาก	37
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	38
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดตาก	39
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดตาก	40
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่ จังหวัดตาก	41

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายดินเชียงใหม่	32
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินพิษณุโลก	33
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินแม่ริม	34
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินพบพระ	35
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินบ้านไร่	36
ภาพที่ 6	ศักราชภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดตาก	42
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ศักราชภาพ จังหวัดตาก	43
ภาพที่ 8	ศักราชภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดตาก	44
ภาพที่ 9	พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักราชภาพ จังหวัดตาก	45
ภาพที่ 10	ศักราชภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดตาก	46
ภาพที่ 11	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักราชภาพ จังหวัดตาก	47
ภาพที่ 12	ศักราชภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดตาก	48
ภาพที่ 13	พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักราชภาพ จังหวัดตาก	49

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดตากมีพื้นที่ 16,406.65 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,254,156 ไร่ ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 9 อำเภอ 63 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีจำนวนประชากร 670,265 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และลำปาง
ทิศใต้	ติดต่อ	จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดกาญจนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอุทัยธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดตาก โดยทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีเทือกเขาถนนธงชัยเป็นแนวยาวตั้งแต่เหนือจรดใต้แบ่งพื้นที่จังหวัดออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

- 1) **ด้านตะวันออก** มีพื้นที่ราบตามริมฝั่งแม่น้ำปิง ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ และป่าแดง
- 2) **ด้านตะวันตก** เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน และป่าไม้หนาแน่น ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบ ป่าสน ป่าเบญจพรรณ และป่าแดง ที่ราบอยู่ในเขตอำเภอแม่สอด และอำเภอแม่ระมาด

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดตาก เทือกเขาถนนธงชัยปะทะมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย และทะเลอันดามัน ทำให้ฝั่งตะวันตก และตะวันออกของจังหวัดตากมีสภาพภูมิอากาศแตกต่างกัน ฝั่งตะวันตกได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมมากกว่า ทำให้ฝนตกมาก และอากาศหนาวเย็น โดยเฉพาะในเขตภูเขา ได้แก่ อำเภอท่าสองยาง พบพระ อุ้มผาง ฝั่งตะวันออกได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมน้อยกว่า มีฝนตกน้อย และอากาศร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 27.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.6 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.7 องศาเซลเซียส

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดตาก แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา และวัตถุต้นกำเนิดดิน ได้ดังนี้

- 1) **ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain)** ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม ได้แก่ สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ ดินลึก เนื้อดินร่วนหยาบ สีน้ำตาล และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี อาทิ ชุตดิน เชียงใหม่ (Cm)

2) ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain) เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุประสงค์กำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ แบ่งเป็น

(1) ตะพักลำน้ำระดับต่ำ (Low terrace) เป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินอาจเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินทรายแป้งละเอียด สีเทา น้ำตาลปนเทา และน้ำตาล มีจุดประสีต่าง ๆ การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว อาทิ ชุดดินพิซนุโลก (Psl)

(2) ตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง (Middle and High terrace) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินตื้นถึงชั้นกรวดลูกรังถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบ ดินร่วนละเอียดหรือดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล เหลือง น้ำตาลปนแดง ไปจนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดินอุทัย (Uti) ชุดดินแมร์ริม (Mr) เป็นต้น

(3) เนินตะกอนน้ำพารูปพัด (Alluvial fan) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินทรายแป้งละเอียด สีน้ำตาล เหลืองจนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี อาทิ ชุดดินกำแพงเพชร (Kp)

3) ที่ลาดเชิงเขา (Piedmont) เขา (Hill) ภูเขา (Mountain) มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายโดยแรงโน้มถ่วงของโลก ในระยะทางใกล้ ๆ และถูกควบคุมด้วยลักษณะของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่พบหินปะปนในหน้าตัดดินและลอยหน้า แบ่งตามลักษณะและชนิดของหินดังนี้

(1) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อหยาบหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นหินทรายและหินควอร์ตไซต์ ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดงจนถึงแดง การระบายน้ำดีพบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินท่ายาง (Ty) ชุดดินลาดหญ้า (Ly) เป็นต้น

(2) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นหินดินดานและหินฟิลไลต์ ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินเหนียวปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง และน้ำตาลปนเหลือง การระบายน้ำดีพบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินวังสะพุง (Ws) ชุดดินลี่ (Li) เป็นต้น

(3) พัฒนาจากหินปูน ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินเหนียวปนชื้นส่วนหยาบมาก สีแดง น้ำตาล และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีพบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน อาทิ ชุดดินพบพระ (Ppr)

(4) พัฒนาจากหินอัคนีชนิดหินแกรนิต ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดงถึงแดง การระบายน้ำดี เช่น ชุดดินบ้านไร่ (Bar) ชุดดินทับเสลา (Tas) เป็นต้น

4) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ทรัพยากรดินมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากของจังหวัดตากในภาพที่ 1 - 5

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดตาก จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดตาก

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	197,688	1.93
พื้นที่เกษตรกรรม	2,170,766	21.17
พื้นที่นา	288,255	2.81
พืชไร่	1,030,901	10.06
ไม้ยืนต้น	83,166	0.82
ไม้ผล	89,850	0.87
พืชสวน	7,693	0.07
ไร่อหุนเวียน	618,693	6.04
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	51,885	0.50
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	245	0.00
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	78	0.00
พื้นที่ป่าไม้	7,592,940	74.04
พื้นที่น้ำ	198,868	1.94
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	93,894	0.92
รวม	10,254,156	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2564

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดตากมีเนื้อที่ชลประทาน 76,813 ไร่ (ร้อยละ 0.74 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 6 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 4 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้รวม 13.53 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำภูมิพล มีระดับกักเก็บอยู่ที่ 13,462 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 99.45 ของน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดตาก (ตารางผนวกที่ 2 - 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่จังหวัดตากมีเนื้อที่ 476,560 ไร่ (ร้อยละ 4.65 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอวังเจ้า ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดตากมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด ในปี 2563 จำนวน 106,810 ราย รวมพื้นที่ 1,395,766 ไร่ และกิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมาก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวนาปี มันสำปะหลังโรงงาน และอ้อยโรงงาน ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพร จากฐานข้อมูลกลาง (Farmer One) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดตาก พื้นที่ 12,020 ไร่ เกษตรกร 761 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 16 ชนิด สมุนไพรที่มีการปลูกมาก ได้แก่ บุก และขมิ้นชัน (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดตากมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 51 แห่ง และมีโรงงานทางการเกษตร 60 แห่ง โดยมีโรงงานการเกษตรมากที่สุด 53 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทูเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสมเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดตาก มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าว มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดตาก

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	283,510	13.06
2. ข้าว	231,581	10.67
3. มันสำปะหลัง	148,424	6.84
4. อ้อยโรงงาน	80,580	3.71

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดตากที่มีการปลูกมากที่สุด จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 - 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 127,467 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.39 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 82,548 ไร่ อำเภอพบพระ 22,505 ไร่ และอำเภอแม่ระมาด 11,947 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 624,862 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.03 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองตาก 206,334 ไร่ อำเภอแม่สอด 103,512 ไร่ และอำเภอแม่ระมาด 82,342 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 235,848 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.37 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอบ้านตาก 51,949 ไร่ อำเภอสามเงา 46,677 ไร่ และอำเภอแม่สอด 45,235 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 369,358 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 36,654 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.76 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 21,368 ไร่ อำเภอพบพระ 9,565 ไร่ และอำเภอแม่ระมาด 3,771 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 123,366 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.74 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 42,282 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 24,051 ไร่ และอำเภอพบพระ 22,976 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 68,770 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.16 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 27,856 ไร่ อำเภอพบพระ 17,585 ไร่ และอำเภอแม่ระมาด 12,523 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 54,720 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดตากมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 592,309 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองตาก 196,030 ไร่ รองลงมา อำเภอแม่สอด 122,410 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 66,467 ไร่ และอำเภอบ้านตาก 53,447 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 90,813 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 71.24 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอแม่สอด 61,180 ไร่ อำเภอพบพระ 12,940 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 8,176 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 501,496 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 80.26 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองตาก 194,317 ไร่ อำเภอแม่สอด 61,230 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 58,291 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รายอำเภอ จังหวัดตาก

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ท่าสองยาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	415 (100.00%)	13,045 (100.00%)	3,781 (100.00%)	11,120 (100.00%)	28,361 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	76 (18.31%)	833 (6.39%)	86 (2.27%)	456 (4.10%)	1,451 (5.12%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	339 (81.69%)	12,212 (93.61%)	-	-	12,551 (44.25%)
บ้านตาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,106 (100.00%)	56,997 (100.00%)	51,949 (100.00%)	35,618 (100.00%)	145,670 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	68 (6.15%)	4,588 (8.05%)	4,492 (8.65%)	3,883 (10.90%)	13,031 (8.95%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,038 (93.85%)	52,409 (91.95%)	-	-	53,447 (36.69%)
พบพระ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	22,505 (100.00%)	53,441 (100.00%)	26,455 (100.00%)	17,049 (100.00%)	119,450 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	9,565 (42.50%)	22,976 (42.99%)	17,585 (66.47%)	9,385 (55.05%)	59,511 (49.82%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	12,940 (57.50%)	30,465 (57.01%)	-	-	43,405 (36.34%)
เมืองตาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,861 (100.00%)	206,334 (100.00%)	30,763 (100.00%)	96,536 (100.00%)	335,494 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	148 (7.95%)	12,017 (5.82%)	1,934 (6.29%)	1,783 (1.85%)	15,882 (4.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,713 (92.05%)	194,317 (94.18%)	-	-	196,030 (58.43%)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
แม่ระมาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11,947 (100.00%)	82,342 (100.00%)	26,157 (100.00%)	4,894 (100.00%)	125,340 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	3,771 (31.56%)	24,051 (29.21%)	12,523 (47.88%)	843 (17.23%)	41,188 (32.86%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	8,176 (68.44%)	58,291 (70.79%)	-	-	66,467 (53.03%)
แม่สอด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	82,548 (100.00%)	103,512 (100.00%)	45,235 (100.00%)	54,453 (100.00%)	285,748 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	21,368 (25.89%)	42,282 (40.85%)	27,856 (61.58%)	18,255 (33.52%)	109,761 (38.41%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	61,180 (74.11%)	61,230 (59.15%)	-	-	122,410 (42.84%)
วังเจ้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	523 (100.00%)	42,655 (100.00%)	365 (100.00%)	63,675 (100.00%)	107,218 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	68 (13.00%)	1,929 (4.52%)	13 (3.56%)	178 (0.28%)	2,188 (2.04%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	455 (87.00%)	40,726 (95.48%)	-	-	41,181 (8.05%)
สามเงา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	772 (100.00%)	55,503 (100.00%)	46,677 (100.00%)	80,188 (100.00%)	183,140 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	164 (21.24%)	9,940 (17.91%)	1,927 (4.13%)	17,700 (22.07%)	29,731 (16.23%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	608 (78.76%)	45,563 (82.09%)	-	-	46,171 (25.21%)
อุ้มผาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,790 (100.00%)	11,033 (100.00%)	4,466 (100.00%)	5,825 (100.00%)	27,114 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,426 (24.63%)	4,750 (43.05%)	2,354 (52.71%)	2,237 (38.40%)	10,767 (39.71%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,364 (75.37%)	6,283 (56.95%)	-	-	10,647 (39.27%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	127,467 (100.00%)	624,862 (100.00%)	235,848 (100.00%)	369,358 (100.00%)	1,357,535 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	36,654 (28.76%)	123,366 (19.74%)	68,770 (29.16%)	54,720 (14.81%)	283,510 (20.88%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	90,813 (71.24%)	501,496 (80.26%)	-	-	592,309 (43.63%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 111,988 ไร่ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

อำเภอ	ข้าว		รวม
	S3	N	
ท่าสองยาง	1,279	36	1,315
บ้านตาก	10,121	115	10,236
พบพระ	4,800	2,232	7,032
เมืองตาก	36,308	554	36,862
แม่ระมาด	6,212	3,441	9,653
แม่สอด	32,683	2,352	35,035
วังเจ้า	200	12	212
สามเงา	10,027	24	10,051
อุ้มผาง	470	1,122	1,592
รวม	102,100	9,888	111,988

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอพบพระ

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดตากลำดับที่ 2 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 56,699 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.75 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอสามเงา 17,184 ไร่ อำเภอบ้านตาก 13,445 ไร่ และอำเภอเมืองตาก 11,018 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 84,921 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.61 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอสามเงา 20,493 ไร่ อำเภอเมืองตาก 14,075 ไร่ และอำเภอแม่ระมาด 13,724 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 133,248 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.81 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองตาก 56,913 ไร่ อำเภอแม่สอด 32,572 ไร่ และอำเภอสามเงา 16,904 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,237,991 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 32,012 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 56.46 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอบ้านตาก 11,468 ไร่ อำเภอเมืองตาก 9,826 ไร่ และอำเภอแม่สอด 3,609 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 47,996 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.63 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่ระมาด 13,724 ไร่ อำเภอแม่สอด 12,196 ไร่ และอำเภอวังเจ้า 5,986 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 133,248 ไร่ คิดเป็นเนื้อที่ทั้งหมด ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองตาก 56,913 ไร่ อำเภอแม่สอด 32,572 ไร่ และอำเภอสามเงา 16,904 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 23,325 ไร่

3) พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดตากมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 66,612 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอสามเงา 35,609 ไร่ ร่องลงมา อำเภอเมืองตาก 12,830 ไร่ อำเภอบ้านตาก 7,999 ไร่ และอำเภอแม่สอด 4,311 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 24,687 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 43.54 ของพื้นที่ ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอสามเงา 15,121 ไร่ อำเภอแม่สอด 3,837 ไร่ อำเภอบ้านตาก 1,977 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 41,925 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.37 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอสามเงา 20,488 ไร่ อำเภอเมืองตาก 11,638 ไร่ อำเภอบ้านตาก 6,022 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดตาก

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ท่าสองยาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	302 (100.00%)	5,157 (100.00%)	1,275 (100.00%)	24,203 (100.00%)	30,937 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,108 (79.66%)	1,275 (100.00%)	710 (2.93%)	6,093 (19.69%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	302 (100.00%)	1,049 (20.34%)	-	-	1,351 (4.37%)
บ้านตาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,445 (100.00%)	6,022 (100.00%)	13,917 (100.00%)	128,209 (100.00%)	161,593 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	11,468 (85.30%)	-	13,917 (100.00%)	2,160 (1.68%)	27,545 (17.05%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,977 (14.70%)	6,022 (100.00%)	-	-	7,999 (4.95%)
พบพระ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,909 (100.00%)	1,999 (100.00%)	4,783 (100.00%)	114,335 (100.00%)	124,026 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,379 (47.40%)	903 (45.17%)	4,783 (100.00%)	3,141 (2.75%)	10,206 (8.23%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,530 (52.60%)	1,096 (54.83%)	-	-	2,626 (2.12%)
เมืองตาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11,018 (100.00%)	14,075 (100.00%)	56,913 (100.00%)	290,373 (100.00%)	372,379 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	9,826 (89.18%)	2,437 (17.31%)	56,913 (100.00%)	1,965 (0.68%)	71,141 (19.10%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,192 (10.82%)	11,638 (82.69%)	-	-	12,830 (3.45%)
แม่ระมาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	716 (100.00%)	13,724 (100.00%)	6,191 (100.00%)	111,542 (100.00%)	132,173 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	716 (100.00%)	13,724 (100.00%)	6,191 (100.00%)	5,398 (4.84%)	26,029 (19.69%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
แม่สอด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,446 (100.00%)	12,670 (100.00%)	32,572 (100.00%)	261,031 (100.00%)	313,719 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	3,609 (48.47%)	12,196 (96.26%)	32,572 (100.00%)	4,324 (1.66%)	52,701 (16.80%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,837 (51.53%)	474 (3.74%)	-	-	4,311 (1.37%)
วังเจ้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,700 (100.00%)	6,997 (100.00%)	224 (100.00%)	103,622 (100.00%)	113,543 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,247 (83.22%)	5,986 (85.55%)	224 (100.00%)	3,292 (3.18%)	11,749 (10.35%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	453 (16.78%)	1,011 (14.45%)	-	-	1,464 (1.29%)
สามเงา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	17,184 (100.00%)	20,493 (100.00%)	16,904 (100.00%)	180,776 (100.00%)	235,357 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,063 (12.01%)	5 (0.02%)	16,904 (100.00%)	527 (0.29%)	19,499 (8.28%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	15,121 (87.99%)	20,488 (99.98%)	-	-	35,609 (15.13%)
อุ้มผาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	979 (100.00%)	3,784 (100.00%)	469 (100.00%)	23,900 (100.00%)	29,132 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	704 (71.91%)	3,637 (96.12%)	469 (100.00%)	1,808 (7.56%)	6,618 (22.72%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	275 (28.09%)	147 (3.88%)	-	-	422 (1.45%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	56,699 (100.00%)	84,921 (100.00%)	133,248 (100.00%)	1,237,991 (100.00%)	1,512,859 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	32,012 (56.46%)	42,996 (50.63%)	133,248 (100.00%)	23,325 (1.88%)	231,581 (15.31%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	24,687 (43.54%)	41,925 (49.37%)	-	-	66,612 (4.40%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวได้ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (N) 25,988 ไร่ และมันสำปะหลัง (S3) 4,371 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์			มันสำปะหลัง		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
ท่าสองยาง	-	315	315	76	-	76
บ้านตาก	-	3,877	3,877	10	-	10
พบพระ	-	1,214	1,214	112	-	112
เมืองตาก	-	921	921	2,642	-	2,642
แม่ระมาด	-	-	-	-	-	-
แม่สอด	-	1,582	1,582	28	-	28
วังเจ้า	-	179	179	235	-	235
สามเงา	-	17,750	17,750	1,268	-	1,268
อุ้มผาง	-	150	150	-	-	-
รวม	-	25,988	25,988	4,371	-	4,371

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอบ้านตาก อำเภอเมืองตาก อำเภอแม่สอด

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอวังเจ้า

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.3 มັນสำปะหลัง

มັນสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดตากลำดับที่ 3 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกมັນสำปะหลัง

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 160,591 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.60 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 93,399 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 27,517 ไร่ และอำเภอพบพระ 23,449 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 642,499 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.41 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองตาก 232,747 ไร่ อำเภอวังเจ้า 89,410 ไร่ และอำเภอแม่สอด 76,532 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 299,629 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.77 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 61,528 ไร่ อำเภอสามเงา 49,491 ไร่ และอำเภอบ้านตาก 48,650 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 412,374 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกมັນสำปะหลังในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 6,888 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.29 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอวังเจ้า 2,446 ไร่ อำเภอแม่สอด 1,676 ไร่ และอำเภอพบพระ 1,474 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 111,286 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.32 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองตาก 47,318 ไร่ อำเภอวังเจ้า 41,683 ไร่ และอำเภอบ้านตาก 6,432 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 29,206 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.75 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองตาก 11,882 ไร่ อำเภอสามเงา 7,490 ไร่ และอำเภอพบพระ 2,924 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,044 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมັນสำปะหลังแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมັນสำปะหลัง และพื้นที่ปลูกมັນสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดตากมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 684,916 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองตาก 186,863 ไร่ รองลงมา อำเภอแม่สอด 166,706 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 91,285 ไร่ และอำเภอบ้านตาก 62,986 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 153,703 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 95.71 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอแม่สอด 91,723 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 26,344 ไร่ อำเภอพบพระ 21,975 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 531,213 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 82.68 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองตาก 185,429 ไร่ อำเภอแม่สอด 74,983 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 64,941 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของม้นสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดตาก

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ท่าสองยาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	967 (100.00%)	12,492 (100.00%)	4,086 (100.00%)	13,600 (100.00%)	31,145 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	15 (1.55%)	1,615 (12.93%)	474 (11.60%)	33 (0.24%)	2,137 (6.86%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	952 (98.45%)	10,877 (87.07%)	-	-	11,829 (37.98%)
บ้านตาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	414 (100.00%)	69,021 (100.00%)	48,650 (100.00%)	43,846 (100.00%)	161,931 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	17 (4.11%)	6,432 (9.32%)	2,753 (5.66%)	8 (0.02%)	9,210 (18.66%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	397 (95.89%)	62,589 (90.68%)	-	-	62,986 (38.90%)
พบพระ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	23,449 (100.00%)	34,491 (100.00%)	45,118 (100.00%)	21,194 (100.00%)	124,252 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,474 (6.29%)	4,362 (12.65%)	2,924 (6.48%)	40 (0.19%)	8,800 (7.08%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	21,975 (93.71%)	30,129 (87.35%)	-	-	52,104 (41.93%)
เมืองตาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,483 (100.00%)	232,747 (100.00%)	47,630 (100.00%)	90,638 (100.00%)	372,498 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	49 (3.30%)	47,318 (20.33%)	11,882 (24.95%)	177 (0.20%)	59,426 (15.95%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,434 (96.70%)	185,429 (79.67%)	-	-	186,863 (50.16%)
แม่ระมาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	27,517 (100.00%)	66,770 (100.00%)	26,157 (100.00%)	12,244 (100.00%)	132,688 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,173 (4.26%)	1,829 (2.74%)	1,035 (3.96%)	157 (1.28%)	4,194 (3.16%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	26,344 (95.74%)	64,941 (97.26%)	-	-	91,285 (68.80%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
แม่สอด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	93,399 (100.00%)	76,532 (100.00%)	61,528 (100.00%)	82,970 (100.00%)	314,429 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,676 (1.79%)	1,549 (2.02%)	1,699 (2.76%)	170 (0.20%)	5,094 (1.62%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	91,723 (98.21%)	74,983 (97.98%)	-	-	166,706 (53.02%)
วังเจ้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11,855 (100.00%)	89,410 (100.00%)	1,723 (100.00%)	10,568 (100.00%)	113,556 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,446 (20.63%)	41,683 (46.62%)	927 (53.80%)	457 (4.32%)	45,513 (40.08%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	9,409 (79.37%)	47,727 (53.38%)	-	-	57,136 (50.32%)
สามเงา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1 (100.00%)	56,500 (100.00%)	49,491 (100.00%)	129,471 (100.00%)	235,463 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	6,427 (11.38%)	7,490 (15.13%)	2 (0.00%)	13,919 (5.91%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1 (100.00%)	50,073 (88.62%)	-	-	50,074 (21.27%)
อุ้มผาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,506 (100.00%)	4,536 (100.00%)	15,246 (100.00%)	7,843 (100.00%)	29,131 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	38 (2.52%)	71 (1.57%)	22 (0.14%)	-	131 (0.45%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,468 (97.48%)	4,465 (98.43%)	-	-	5,933 (20.37%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	160,591 (100.00%)	642,499 (100.00%)	299,629 (100.00%)	412,374 (100.00%)	1,515,093 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	6,888 (4.29%)	111,286 (17.32%)	29,206 (9.75%)	1,044 (0.25%)	148,424 (9.80%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	153,703 (95.71%)	531,213 (82.68%)	-	-	684,916 (45.21%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 11,818 ไร่ และพื้นที่ปลูกลำไย (S3+N) 5,081 ไร่ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง

อำเภอ	ข้าว			ลำไย		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
ท่าสองยาง	1,279	36	1,315	-	-	-
บ้านตาก	10,121	1,032	11,153	11	-	11
พบพระ	4,457	577	5,034	-	-	-
เมืองตาก	36,307	994	37,301	-	79	79
แม่ระมาด	6,212	3,441	9,653	-	-	-
แม่สอด	31,839	1,906	33,745	-	-	-
วังเจ้า	200	3,297	3,497	10	5,002	5,012
สามเงา	10,027	24	10,051	-	-	-
อุ้มผาง	20	49	69	-	-	-
รวม	100,462	11,356	111,818	21	5,081	5,102

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกมันสำปะหลังซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอวังเจ้า อำเภอแม่สอด และอำเภอพบพระ

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกมันสำปะหลัง เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่างและแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอเมืองตาก อำเภอวังเจ้า และอำเภอบ้านตาก

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกมันสำปะหลัง มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.4 อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดตากลำดับที่ 4 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 - 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 35,681 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.35 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองตาก 13,110 ไร่ อำเภอแม่สอด 7,620 ไร่ และอำเภออุ้มผาง 4,834 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 713,367 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.09 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองตาก 194,658 ไร่ อำเภอแม่สอด 176,865 ไร่ และอำเภอพบพระ 64,034 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 249,182 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.45 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอบ้านตาก 51,862 ไร่ อำเภอสามเงา 49,409 ไร่ และอำเภอแม่สอด 47,726 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 516,789 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 1,617 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.53 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 1,299 ไร่ อำเภอเมืองตาก 134 ไร่ และอำเภอพบพระ 123 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 68,298 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.57 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 28,044 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 18,704 ไร่ และอำเภอวังเจ้า 12,088 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 10,501 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.21 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สอด 4,550 ไร่ อำเภอสามเงา 2,766 ไร่ และอำเภอพบพระ 1,317 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 164 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกอ้อยโรงงานแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน และพื้นที่อ้อยโรงงานในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดตากมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 679,133 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองตาก 205,476 ไร่ รองลงมา อำเภอแม่สอด 155,142 ไร่ อำเภอแม่ระมาด 75,571 ไร่ และอำเภอพบพระ 63,685 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 34,064 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 95.47 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองตาก 12,976 ไร่ อำเภอแม่สอด 6,321 ไร่ และอำเภออุ้มผาง 4,834 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 645,069 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.43 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองตาก 192,500 ไร่ อำเภอแม่สอด 148,821 ไร่ และอำเภอแม่ระมาด 74,375 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงานรายอำเภอ จังหวัดตาก

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ท่าสองยาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	13,460	3,781	13,906	31,147
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	134	3	-	137
			(1.00%)	(0.08%)		(0.44%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	13,326	-	-	13,326
			(99.00%)			(42.78%)
บ้านตาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,462	54,634	51,862	51,972	161,930
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	865	184	-	1,049
			(1.58%)	(0.35%)		(2.55%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,462	53,769	-	-	57,231
		(100.00%)	(98.42%)			(35.34%)
พบพระ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,208	64,034	34,622	22,388	142,788
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	123	3,434	1,317	22	4,896
		(3.83%)	(5.36%)	(3.80%)	(0.10%)	(3.94%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,085	60,600	-	-	63,685
		(96.17%)	(94.64%)			(51.25%)
เมืองตาก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,110	194,658	30,368	134,314	372,450
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	134	2,158	435	15	2,742
		(1.02%)	(1.11%)	(1.43%)	(0.01%)	(0.74%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	12,976	192,500	-	-	205,476
		(98.98%)	(98.89%)			(55.17%)
แม่ระมาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,210	93,079	26,157	12,243	132,689
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	14	18,704	1,133	24	19,875
		(1.16%)	(20.09%)	(4.33%)	(0.20%)	(14.98%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,196	74,375	-	-	75,571
		(98.84%)	(79.91%)			(56.95%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
แม่สอด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,620 (100.00%)	176,865 (100.00%)	47,726 (100.00%)	82,218 (100.00%)	314,429 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,299 (17.05%)	28,044 (15.86%)	4,550 (9.53%)	83 (0.10%)	33,976 (10.81%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	6,321 (82.95%)	148,821 (84.14%)	-	-	155,142 (49.34%)
วังเจ้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,463 (100.00%)	48,612 (100.00%)	463 (100.00%)	62,988 (100.00%)	113,526 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	30 (2.05%)	12,088 (24.87%)	113 (24.41%)	20 (0.03%)	12,251 (1.79%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,433 (97.95%)	36,524 (75.13%)	-	-	37,957 (33.43%)
สามเงา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	774 (100.00%)	56,365 (100.00%)	49,409 (100.00%)	128,915 (100.00%)	235,463 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	17 (2.20%)	2,871 (5.09%)	2,766 (5.60%)	-	5,654 (2.40%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	757 (97.80%)	53,494 (94.91%)	-	-	54,251 (23.04%)
อุ้มผาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,834 (100.00%)	11,660 (100.00%)	4,794 (100.00%)	7,845 (100.00%)	29,133 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,834 (100.00%)	11,660 (100.00%)	-	-	16,494 (56.62%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	35,681 (100.00%)	713,367 (100.00%)	249,182 (100.00%)	516,789 (100.00%)	1,515,019 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,617 (4.53%)	68,298 (9.57%)	10,501 (4.21%)	164 (0.03%)	80,580 (5.32%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	34,064 (95.47%)	645,069 (90.43%)	-	-	679,133 (44.83%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงาน คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 110,104 ไร่ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน

อำเภอ	ข้าว		รวม
	S3	N	
ท่าสองยาง	1,279	36	1,315
บ้านตาก	10,121	115	10,236
พบพระ	4,800	672	5,472
เมืองตาก	36,308	554	36,862
แม่ระมาด	6,212	3,441	9,653
แม่สอด	32,683	2,094	34,777
วังเจ้า	200	12	212
สามเงา	10,027	25	10,052
อุ้มผาง	470	1,055	1,525
รวม	102,100	8,004	110,104

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกอ้อยโรงงาน ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกอ้อยโรงงานที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอแม่สอด อำเภอเมืองตาก และอำเภอพบพระ

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่อ้อยโรงงานในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกอ้อยโรงงาน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่างและแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอวังเจ้า

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกอ้อยโรงงาน มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 กล้วยหอมทอง ลักษณะประจำพันธุ์: กล้วยหอมทอง เป็นสายพันธุ์ที่มาจากกล้วยป่า เมื่อยังอ่อนอยู่จะมีเปลือกสีเขียว และจะกลายเป็นสีเหลืองทองเมื่อสุก ภายในผลจะมีเนื้อที่ละเอียดเป็นสีครีม สีเหลือง หรือสีส้มอ่อนๆ มีกลิ่นหอม รสหวาน ไม่มีเมล็ด ความกว้างของผลมีประมาณ 3-4 ซม. ยาวประมาณ 18-25 ซม. ผลสุกใช้รับประทานเป็นผลไม้ มีรสหวาน หอม อร่อย มีวิตามินและสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายอย่างมากมาย อาจนำไปแปรรูป ใช้ประกอบในการปรุงอาหารต่าง ๆ หรือปลูกขายเป็นอาชีพ ปลูกมากที่อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด ซึ่งมีความสูงของพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกกล้วยหอม

3.2 อะโวคาโด อะโวคาโด หรืออาจเขียนว่าอาโวคาโด อาโวกาโต หรือ อโวคาโต้ (Avocado) คนไทยเรียกว่า “ลูกเนย” อะโวคาโดมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Persea americana* Mill. เป็นผลไม้ที่มีเนื้อมันเป็นเนย โดยลักษณะ ของผลจะมีรูปร่างคล้ายสาเกี หรือรูปไข่จนถึงรูปกลม อะโวคาโดเป็นต้นไม้พื้นเมืองของเม็กซิโกในรัฐปวยบลา จัดอยู่ในวงศ์เดียวกับกับ กระจวาน อบเชย เป็นผลไม้ที่ทรงคุณค่าด้านโภชนาการชนิดหนึ่ง อะโวคาโดเป็นพืชที่ ปลูกง่าย ดูแลง่ายโดยอะโวคาโดจะปลูกแซมในสวนผลไม้ได้ ถ้าพันธุ์ที่ต้นเล็ก เนื่องจากอะโวคาโดเติบโตได้ดีในพื้นที่ภาคเหนือที่มีอากาศหนาวเย็น โดยปลูกมากที่อำเภอพบพระ เพราะพื้นที่อยู่สูงจากระดับทะเลปานกลาง 600-700 เมตร และอากาศค่อนข้างเย็น เหมาะสำหรับการปลูกอะโวคาโด อีกทั้งที่อำเภอพบพระยังเป็นแหล่งปลูกอะโวคาโดพันธุ์แฮสส์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศอีกด้วย

3.3 แมคคาเดเมีย แมคคาเดเมีย เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่และทรงพุ่มกว้าง เป็นไม้ที่เติบโตได้ดีในพื้นที่สูงและมีอากาศเย็น แมคคาเดเมียมีผลสีเขียว เมื่อปอกเปลือกสีเขียวออกจะมีเปลือกสีน้ำตาล ลักษณะแข็งท่อนุ่มเมล็ดอยู่เรียกว่ากะลา ตัวเมล็ดที่อยู่ในกะลามีสีขาวหรือสีครีม มักเอามาอบหรือทอดให้สุกก่อนรับประทาน มีรสชาติมันอร่อย โดยแมคคาเดเมียเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ที่สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัดตาก โดยมีอำเภอพบพระเป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ

3.4 กุหลาบตัดดอก ลักษณะของกุหลาบตัดดอก ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตกุหลาบคุณภาพสูงอย่างต่อเนื่อง หากแต่จะต้องผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสม คือพื้นที่สูงมากกว่า 800 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล หากปลูกในที่ราบจะได้คุณภาพดีในช่วงฤดูหนาวเท่านั้น ดังนั้นการผลิตกุหลาบมีแนวโน้มเพิ่มพื้นที่การผลิตบนที่สูงมากขึ้น กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ แหล่งปลูกที่สำคัญได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ตาก นครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี และกาญจนบุรี และมีการขยายตัวของพื้นที่มากที่สุด ใน อำเภอพบพระ จังหวัดตาก เนื่องจาก มีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม พื้นที่ไม่สูงชัน และค่าจ้างแรงงานต่ำ

3.7 พืชสมุนไพร ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) หรือ เศรษฐกิจชีวภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พืชสมุนไพรเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกในปี 2564 โดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางการตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วย

ให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร มีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพจากฐานข้อมูล Agri-Map Online จังหวัดตากมีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรได้หลายชนิด เช่น กระชายดำ ขมิ้นชัน บัวบก เป็นต้น

กระชายดำ เป็นพืชที่ชอบที่ร่ม ดินร่วนซุยหรือดินปนทรายที่มีการระบายน้ำได้ดี ชอบอากาศหนาวเย็น เกษตรกรสามารถปลูกกระชายดำแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และมีรายได้ระหว่างรอพืชเศรษฐกิจหลักให้ผลผลิต โดยพื้นที่จังหวัดตากมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกกระชายดำระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 14,245 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภออุ้มผาง อำเภอแม่สอด และอำเภอพบพระ

ขมิ้นชัน เป็นพืชปลูกง่าย ชอบแสงแดดจัด และมีความชื้นสูง ชอบดินร่วนซุย มีการระบายน้ำดี ไม่ชอบน้ำขัง เกษตรกรสามารถปลูกขมิ้นชันแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และมีรายได้ระหว่างรอการเติบโตของยางพาราหรือลำไย โดยพื้นที่จังหวัดตากมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกขมิ้นชันที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 214,332 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภอวังเจ้า อำเภอท่าสองยาง และอำเภออุ้มผาง

บัวบก เป็นพืชล้มลุกขนาดเล็ก มีอายุหลายปี ปลูกง่ายเลื้อยยาวไปตามดิน แตกรากตามข้อใบ ชอบขึ้นในพื้นที่ที่ชื้นแต่ไม่แฉะมากหรือน้ำท่วมขัง โดยมากจะขึ้นตามไต้ต้นไม้ใหญ่หรือท้องร่องในสวน และตามคันนา ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ดหรือตัดแยกไหลที่มีต้นอ่อนและราก นำไปปลูกในที่ที่มีแสงแดดพอควรก็จะเจริญเติบโตได้ดี โดยพื้นที่จังหวัดตากมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกบัวบกที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 27,701 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอแม่สอด อำเภออุ้มผาง อำเภอเมืองตาก อำเภอบ้านตาก อำเภอพบพระ อำเภอแม่ระมาด อำเภอสามเงา และอำเภอวังเจ้า

4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมสูง (S1) และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 36,654 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ อำเภอแม่ระมาด ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการระบบน้ำ การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจร การตลาดในและต่างประเทศ การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากราคาไม่ดีหรือประสบปัญหาโรค แมลงรบกวน และเกษตรกรต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเปลี่ยนเป็นพืชไร่ เพื่อในอนาคตจะได้กลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อีก

2) พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 123,366 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด

อำเภอพบพระ เกษตรกรยังคงปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดิน ในพื้นที่ดังกล่าวควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการระบบน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น ทั้งนี้หากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อในอนาคตยังสามารถกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อีก

3) พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N) และปัจจุบัน เกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือหรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แต่ปัจจุบัน เกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ เช่น ข้าว ถ้าในอนาคตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น ทำการเกษตรแบบผสมผสาน แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาต้นทุนการผลิตและการตลาดร่วมด้วย

4.2 ข้าว

1) พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1) และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 32,012 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอบ้านตาก อำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่สอด ตั้งอยู่ในเขตชลประทาน ทั้งนี้คณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูปแหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง การปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

2) พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 42,996 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด และอำเภอวังเจ้า เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในช่วงของการเพาะปลูก ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับ

การเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อในอนาคตยังสามารถกลับมาทำนาได้อีก

3) พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N) และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ ประมาณ 150,000 ไร่ ซึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยมาปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ในอนาคตข้าวราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวอาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น เกษตรผสมผสาน

4.3 มันสำปะหลัง

1) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมสูง (S1) และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 6,888 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอวังเจ้า อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ ตามลำดับ ซึ่งตามมาตรการยุทธศาสตร์มันสำปะหลัง 2564 - 2567 เน้นให้เกษตรกรเข้าถึงพันธุ์มันสำปะหลังต้านทานโรคใบด่าง (Cassava Mosaic Disease: CMD) ให้เชื้อแป้งสูง และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่ต่ำกว่า 5 ตัน ภายในปี 2567 นั้น โดยเน้นการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังและลดต้นทุนการผลิตในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ดังนั้นในพื้นที่ดังกล่าวควรเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาโรคโคนเน่าหัวเน่า และโรคใบด่างมันสำปะหลัง อีกทั้งควรมีการส่งเสริมการทำระบบน้ำหยดในพื้นที่ที่มีศักยภาพ มีการปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทำการวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด สร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและโรงงาน เพื่อวางแผนการชุดของเกษตรกร ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุและระยะเวลาที่เหมาะสม ใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และส่งเสริมให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

2) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 111,286 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองตาก อำเภอวังเจ้า และอำเภอบ้านตาก ซึ่งเกษตรกรยังคงปลูกมันสำปะหลังได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดินหรือดินดาน ทั้งนี้ควรพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มากขึ้น ในเรื่องของคุณภาพดิน และทำการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมให้มีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งอาจต้องใช้ปุ๋ยสั่งตัด สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกร

ในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันโรค แมลงศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง พัฒนาระบบน้ำหยด และการใช้น้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่ ให้มีการใช้ประโยชน์กับมันสำปะหลังให้มากที่สุด ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูป มันเส้นสะอาด ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

3) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกมันสำปะหลังอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจในการไถระเบิดดินดาน ให้เกษตรกรมีวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ลดต้นทุน ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น ทั้งนี้ควรจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชไร่ หรือพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว ภาครัฐควรให้ความรู้แก่เกษตรกรและสร้างแรงจูงใจให้กลับมาปลูกมันสำปะหลังเหมือนเดิม เนื่องจากพื้นที่มีความเหมาะสมทำให้ใช้ต้นทุนการผลิตต่ำและผลผลิตมีคุณภาพดี ทั้งนี้เกษตรกรต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

4.4 อ้อยโรงงาน

1) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 1,617 ไร่ กระจายตัวอยู่ในอำเภอแม่สอด อำเภอเมืองตาก อำเภอพบพระ อำเภอวังเจ้า อำเภอสามเงา และอำเภอแม่ระมาด ตามแผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2560-2564 มียุทธศาสตร์ ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย การบริหารจัดการ และการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตอุตสาหกรรม อ้อยน้ำตาลทราย และอุตสาหกรรม เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตอ้อยโรงงานในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง แต่เน้นการลดต้นทุนผลผลิต ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์แบบคุณภาพสูง มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยการรณรงค์ลดการเผาต่อซังเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดปัญหาภาวะโลกร้อน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคิดค้นเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องจักรเพื่อลดปัญหาแรงงาน ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มและเข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ จัดหาปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร และอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่มีการปรับปรุงบำรุงดินโดยลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมให้มีการปลูกอ้อยโรงงานที่มีสายพันธุ์ต้านทานโรค สร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง ในการปลูกอ้อยโรงงาน เพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่

2) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 68,298 ไร่ กระจายตัวอยู่ในทุกอำเภอของจังหวัดตาก ปลูกมากในเขตอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอวังเจ้า เกษตรกรยังคงปลูกอ้อยโรงงานได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก ดังนั้นควรมีการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มากขึ้น

ในเรื่องของคุณภาพดิน และการบริหารจัดการน้ำให้มีเพียงพอและเหมาะสมต่อการเพาะปลูก สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าของเสียจากโรงงานน้ำตาล และการนำของเสียจากโรงงานน้ำตาลไปใช้ในการปรับปรุงบำรุงดินในไร่อ้อย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนให้แก่เกษตรกรชาวไร่อ้อยโดยไม่มีผลเสียต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และชุมชนชาวไร่อ้อย

3) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกอ้อยโรงงานอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผัก บริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้นทั้งนี้ควรจัดตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ** หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงานแต่เกษตรกรหันมาปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน เงาะ ควรสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการพื้นที่ และการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เสื่อมโทรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2556. ขอบเขตการปกครอง. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. การใช้ที่ดินจังหวัดตาก พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดตาก

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	ท่าสองยาง	แม่หละ
2		แม่ต๋าน
3		แม่อุสุ
4		แม่สอง
5		ท่าสองยาง
6		แม่วะหลวง
7	บ้านตาก	ทุ่งกระเซาะ
8		ตากตก
9		สมอโคน
10		ตากออก
11		เกาะตะเภา
12		ท้องฟ้า
13		แม่สลิด
14	พบพระ	วาเล่ย์
15		พบพระ
16		รวมไทยพัฒนา
17		ช่องแคบ
18		คีรีราษฎร์
19	เมืองตาก	เชียงใหม่
20		ตลุกกลางทุ่ง
21		น้ำร้อน
22		ป่ามะม่วง
23		โป่งแดง
24		แม่ท้อ
25		ไม้งาม
26		ระแหง
27		วังหิน
28		วังประจบ
29		หัวเดียด
30		หนองหลวง
31		หนองบัวใต้
32		หนองบัวเหนือ

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
33	แม่ระมาด	แม่ระมาด
34		แม่จะเร
35		พระธาตุ
36		ชนะจื้อ
37		สามหมื่น
38		แม่ตื่น
39	แม่สอด	มหาวัน
40		แม่กุ
41		แม่ดาว
42		แม่สอด
43		พระธาตุผาแดง
44		ท่าสายลวด
45		แม่ปะ
46		ด่านแม่ละเมา
47		พะวอ
48		แม่กาษา
49	วังเจ้า	เซียงทอง
50		นาโบสถ์
51		ประดาง
52	สามเงา	ย่านรี
53		วังหมัน
54		สามเงา
55		วังจันทร์
56		ยกกระบัตร
57		บ้านนา
58	อุ้มผาง	แม่ละมุ้ง
59		แม่จัน
60		แม่กลอง
61		หนองหลวง
62		อุ้มผาง
63		โมโกร
รวม	9	63

ที่มา: กรมการปกครอง, 2556

ชุดดิน	เชียงใหม่	Series Cm	กลุ่มชุดดินที่ 38
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %		
ภูมิสัณฐาน	สันดินริมน้ำของที่ราบน้ำท่วมถึง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดีปานกลางถึงดี		
สภาพซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ที่มีการสลับชั้นของเนื้อดินต่าง ๆ เนื่องจากการทับถมเป็น ประจำของตะกอนน้ำพาเมื่อมีน้ำท่วมล้นฝั่ง ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วน ปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดิน เป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนปนทรายแป้ง สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเหลืองหรือน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่ ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 6.0-6.5) ปกติจะพบเกลือดีไมกาตลอดชั้น		
ข้อจำกัด	ในฤดูฝนอาจมีน้ำท่วมป่าและแช่ขัง		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อ เพิ่มผลผลิต		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 1 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเชียงใหม่

ชุดดิน	พิษณุโลก	Series Psl	กลุ่มชุดดินที่ 7
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ที่ราบตะกอนน้ำพา		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลวถึงเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ช้า
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึก ดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลปนเทาหรือน้ำตาลเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อย (pH 6.0-6.5) ดินล่างเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลปนเทาเข้ม อาจพบมวลก้อนกลมของเหล็กและแมงกานีสปะปนอยู่ ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อย ถึงต่างปานกลาง (pH 6.5-8.0) มีจุดประสีน้ำตาลแก่หรือสีน้ำตาลปนเหลือง ตลอดชั้นดิน		
ข้อจำกัด	เสี่ยงต่อการแช่ขังน้ำในช่วงฤดูฝน		
ข้อเสนอแนะ	เหมาะสำหรับทำนา ควรพัฒนาระบบชลประทานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก และปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็นประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ปานกลาง	ปาน กลาง	สูง	สูง	สูง
	25-50	ปานกลาง	ปานกลาง	ปาน กลาง	สูง	สูง	สูง
	50-100	ปานกลาง	ปานกลาง	ปาน กลาง	สูง	สูง	สูง

ภาพที่ 2 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินพิษณุโลก

ชุดดิน	แมร์ริม	Series Mr	กลุ่มชุดดินที่ 48
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 1-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ตะพักลำน้ำระดับสูง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้ำถึงเร็ว		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินต้นหรือต้นมากถึงชั้นก้อนกรวดและหินมนเล็กหนาแน่นตั้งแต่ภายใน 50 เซนติเมตรจากผิวดิน ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือทรายปนดินร่วน อาจมีกรวดและหินมนเล็กปะปน สีน้ำตาลถึงน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทราย มีกรวดและหินมนเล็กปะปนอยู่หนาแน่นมาก มากกว่า 35 % โดยปริมาตร สีน้ำตาลปนเหลืองถึงแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5)		
ข้อจำกัด	เป็นดินต้นถึงชั้นกรวดและหินมนเล็ก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงดินจะถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย		
ข้อเสนอแนะ	บริเวณที่มีความลาดชันไม่มากนัก (ไม่เกิน 12%) และดินไม่ต้นมาก อาจใช้ปลูกพืชไร่ได้ แต่ต้องรบกวนดินน้อยที่สุด พร้อมทั้งจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมโดยใช้วิธีพืช เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินและเพิ่มผลผลิตพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี พื้นที่ลาดชันสูงไม่ควรนำมาใช้เพาะปลูก ควรให้คงสภาพป่าหรือฟื้นฟูสภาพป่า		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ

ภาพที่ 3 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินแมร์ริม

ชุดดิน	พบพระ	Series Ppr	กลุ่มชุดดินที่ 29
สภาพพื้นที่	ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเนินเขา มีความลาดชัน 2-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่เหลือค้างจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินตะกอนเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่มร่วมกับหินปูน		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้าถึงเร็ว	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วนถึงดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลปนแดง เข้ม ดินล่างเป็นดินเหนียว สีน้ำตาลปนแดงเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก ถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0-6.5) ในดินบน และเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย		
ข้อเสนอแนะ	เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินและเพิ่มผลผลิตพืช โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับ ปุ๋ยเคมี ควรไถพรวนให้ลึกและปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ การปลูกไม้ผล ควรเตรียมหลุมดินให้ลึกและกว้าง เพื่อให้รากพืชไซซอนได้ง่ายขึ้น จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมโดยใช้วิธีพืชหรือวิธีกล หรือทั้งสองวิธี ร่วมกัน		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอึดตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ของ ดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ

ภาพที่ 4 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินพบพระ

ชุดดิน	บ้านไร่	Series Bar	กลุ่มชุดดินที่ 56
สภาพพื้นที่	ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเนินเขา มีความลาดชัน 2-35%		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เชิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่ที่เหลื่อค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนักของหินแกรนิต		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ปานกลางถึงเร็ว
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกปานกลาง ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนถึงดินร่วนปนทรายที่อาจมีกรวดปะปนเล็กน้อย สีเข้มของน้ำตาลปนเทา ดินล่างตอนบนมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวดเล็กน้อย ถัดไปในช่วงความลึก 50-100 เซนติเมตรเป็นดินร่วนปนทรายปนก้อนกรวดมากกว่าร้อยละ 35 โดยปริมาตร สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง หรือน้ำตาลปนเหลืองเข้ม และมักพบชั้นหินพื้นภายใน 100 เซนติเมตรจากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.5-6.0) ตลอดหน้าตัดดิน		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ และการกัดกร่อนของดิน ถ้าไม่มีการจัดการที่เหมาะสมในพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง		
ข้อเสนอแนะ	ในการปลูกพืช ควรมีวิธีการที่เหมาะสมเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชตามแนวระดับและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ พวงปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยให้ดินอุ้มน้ำ และยึดธาตุนอาหารพืชได้ดีขึ้น พืชสามารถตัดไปใช้ได้		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 5 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินบ้านไร่

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดตากจำแนกตามอำเภอ ตำบล

อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)	ตำบล	พื้นที่ (ไร่)
บ้านตาก	15,094	เกาะตะเภา	4,559
		ตากตก	3,631
		ตากออก	6,524
		ทุ่งกระเซาะ	380
เมืองตาก	16,092	เชียงใหม่	80
		ป่ามะม่วง	628
		ไม้งาม	1,785
		วังหิน	8,630
		หนองบัวใต้	168
		หนองบัวเหนือ	4,801
		แม่ระมาด	2,612
แม่สอด	31,354	แม่ระมาด	338
		ท่าสายลวด	473
		พระธาตุผาแดง	1,846
		แม่กาษา	20,581
		แม่ตาว	67
		แม่ปะ	4,662
วังเจ้า	3,894	แม่สอด	3,725
		เชียงใหม่	2,537
		ประดาง	1,357
สามเงา	7,767	วังหมัน	1,727
		สามเงา	6,040
รวม	76,813		

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดตาก

ลำดับ ที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภท อ่าง	อำเภอ	ตำบล	หน่วย: ล้าน ลบ.ม.	
					ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับน้ำ เก็บกัก
1	อ่างเก็บน้ำห้วยแม่สอด	กลาง	แม่สอด	แม่ปะ	0.43	5.50
2	อ่างเก็บน้ำห้วยลึก	กลาง	แม่สอด	แม่ปะ	0.10	5.80
3	อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ท้อ	กลาง	เมืองตาก	ป่ามะม่วง	3.50	63.00
4	อ่างเก็บน้ำภูมิพล	ใหญ่	สามเงา	ย่านรี	3,800.00	13,462.00
	รวม				3,804.03	13,536.30

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่(ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่(ไร่)
ท่าสองยาง	1,415	แม่จะเรา	39,628
แม่ต้าน	1,382	แม่ระมาด	22,473
แม่วะหลวง	33	แม่สอด	112,188
บ้านตาก	6,073	ด่านแม่ละเมา	1,961
เกาะตะเภา	167	ท่าสายลวด	7,239
ท้องฟ้า	207	พระธาตุผาแดง	4,437
ทุ่งกระเชาะ	2,395	พะวอ	7,923
แม่สลิด	354	มหาวัน	30,307
สมอโคน	2,950	แม่กาษา	20,194
พบพระ	103,353	แม่กู่	31,697
คีรีราษฎร์	1,424	แม่ปะ	8,430
ช่องแคบ	61,869	วังเจ้า	83,171
พบพระ	22,133	เซียงทอง	49,851
รวมไทยพัฒนา	344	นาโบสถ์	27,744
วาเลย์	17,583	ประดาง	5,576
เมืองตาก	67,135	สามเงา	18,290
ตลุกกลางทุ่ง	5,056	ยกกระบัตร	8,100
น้ำร้อน	5,495	ย่านรี	2,383
โป่งแดง	8,816	วังจันทร์	3,758
แม่ท้อ	1,852	วังหมัน	3,498
ไม้งาม	7,402	สามเงา	551
วังประจบ	22,158	อุ้มผาง	11,646
วังหิน	6,366	แม่กลอง	2,058
หนองบัวใต้	8,957	แม่ละมุ้ง	688
หนองบัวเหนือ	1,033	โมโกร	8,089
แม่ระมาด	73,289	หนองหลวง	808
ขะเนจื้อ	980	อุ้มผาง	3
พระธาตุ	10,208		

ที่มา: <https://agrimap-online.moac.go.th>, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดตาก

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)
1	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	29,015	606,856
2	ข้าวนาปี	38,304	367,663
3	มันสำปะหลังโรงงาน	13,330	212,740
4	อ้อยโรงงาน	1,668	31,235
5	ลำไย	4,320	30,785
6	ข้าวนาปรัง	1,758	14,115
7	หญ้าเลี้ยงสัตว์	1,125	12,355
8	หมาก	578	10,120
9	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์(เมล็ดพันธุ์)	786	10,004
10	ยางพารา	411	8,447
11	อโวคาโด	850	7,620
12	กล้วยน้ำว้า	1,379	6,853
13	พริกชี้หนูเม็ดใหญ่	582	5,364
14	ทุเรียน	455	5,161
15	ถั่วเขียวผิวมัน	376	4,909
16	กาแฟ	451	4,524
17	มะม่วง	1,211	4,011
18	บุก	645	3,693
19	ไม้สัก	553	2,920
20	ถั่วเหลือง	439	2,741
21	พริกชี้หนูเม็ดเล็ก(ชี้หนูสวน)	450	2,677
22	มันฝรั่งพันธุ์โรงงาน(มีพันธุ์สัญญา)	159	2,289
23	มะละกอ	297	2,130
24	มะนาว	629	2,117
25	อื่นๆ	7,039	34,437

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดตาก

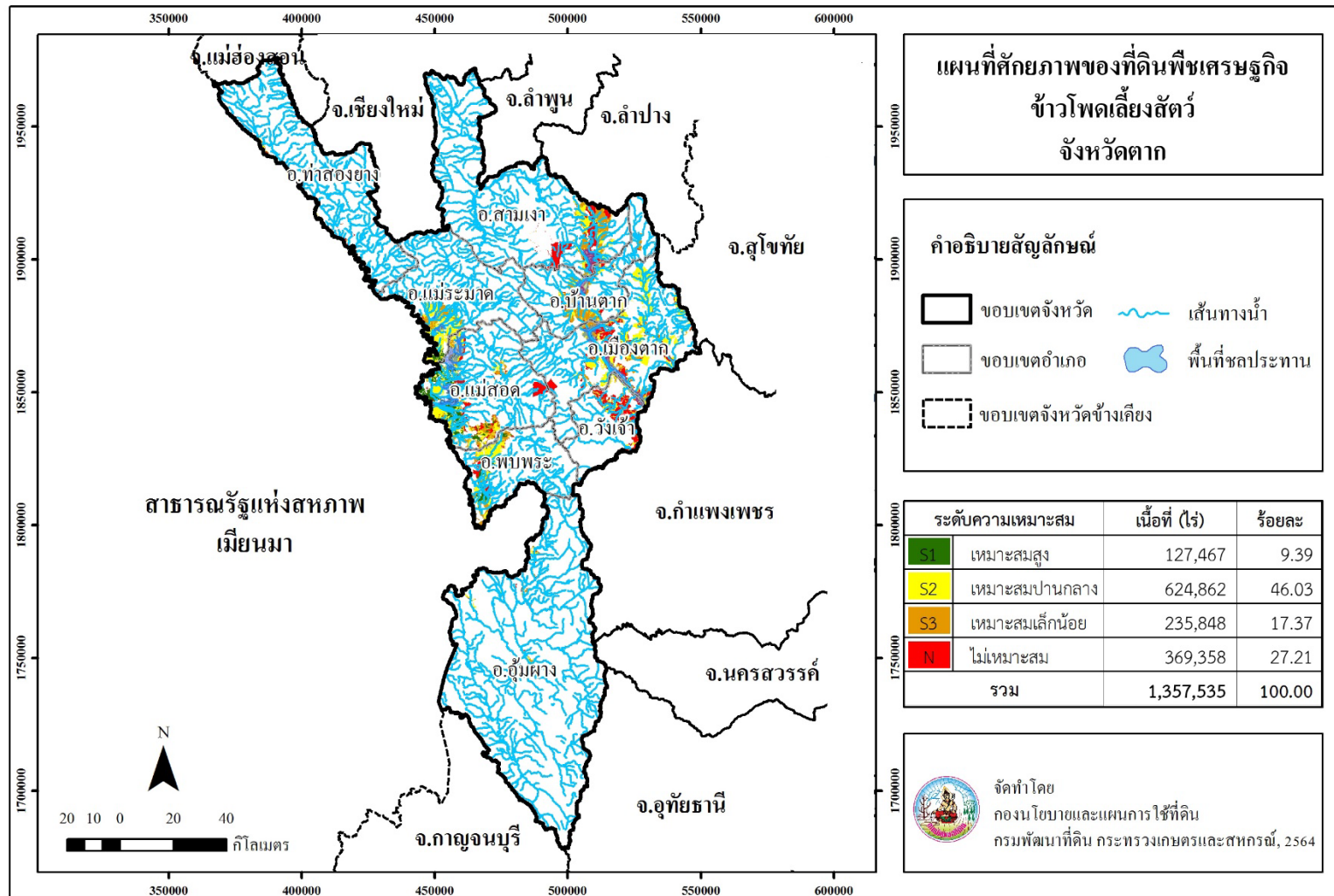
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	บุก	589	8,223	ท่าสองยาง พบพระ เมืองตาก แม่ระมาด แม่สอด สามเงา อุ้มผาง
2	ขมิ้นชัน	116	2,604	ท่าสองยาง พบพระ แม่ระมาด แม่สอด อุ้มผาง
3	ไพล	13	396	พบพระ เมืองตาก แม่สอด อุ้มผาง
4	กฤษณา	2	380	พบพระ แม่สอด
5	พริกไทย	24	209	บ้านตาก พบพระ เมืองตาก แม่ระมาด แม่สอด สามเงา อุ้มผาง
6	กระชายดำ	2	51	อุ้มผาง
7	ขมิ้นอ้อย	1	25	อุ้มผาง
8	พลู	1	22	อุ้มผาง
9	บัวบก	1	20	เมืองตาก
10	ว่านหางจระเข้	1	17	เมืองตาก
11	พลูควาว	1	12	ท่าสองยาง
12	ดีปลี	2	8	เมืองตาก อุ้มผาง
13	ตะไคร้หอม	1	5	พบพระ
14	มะแขว่น	1	3	แม่ระมาด
15	กระเจียวแดง	1	1	เมืองตาก
16	กานพลู	1	1	เมืองตาก
17	สมุนไพรอื่นๆ	4	43	พบพระ แม่สอด วังเจ้า อุ้มผาง
รวม		761	12,020	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

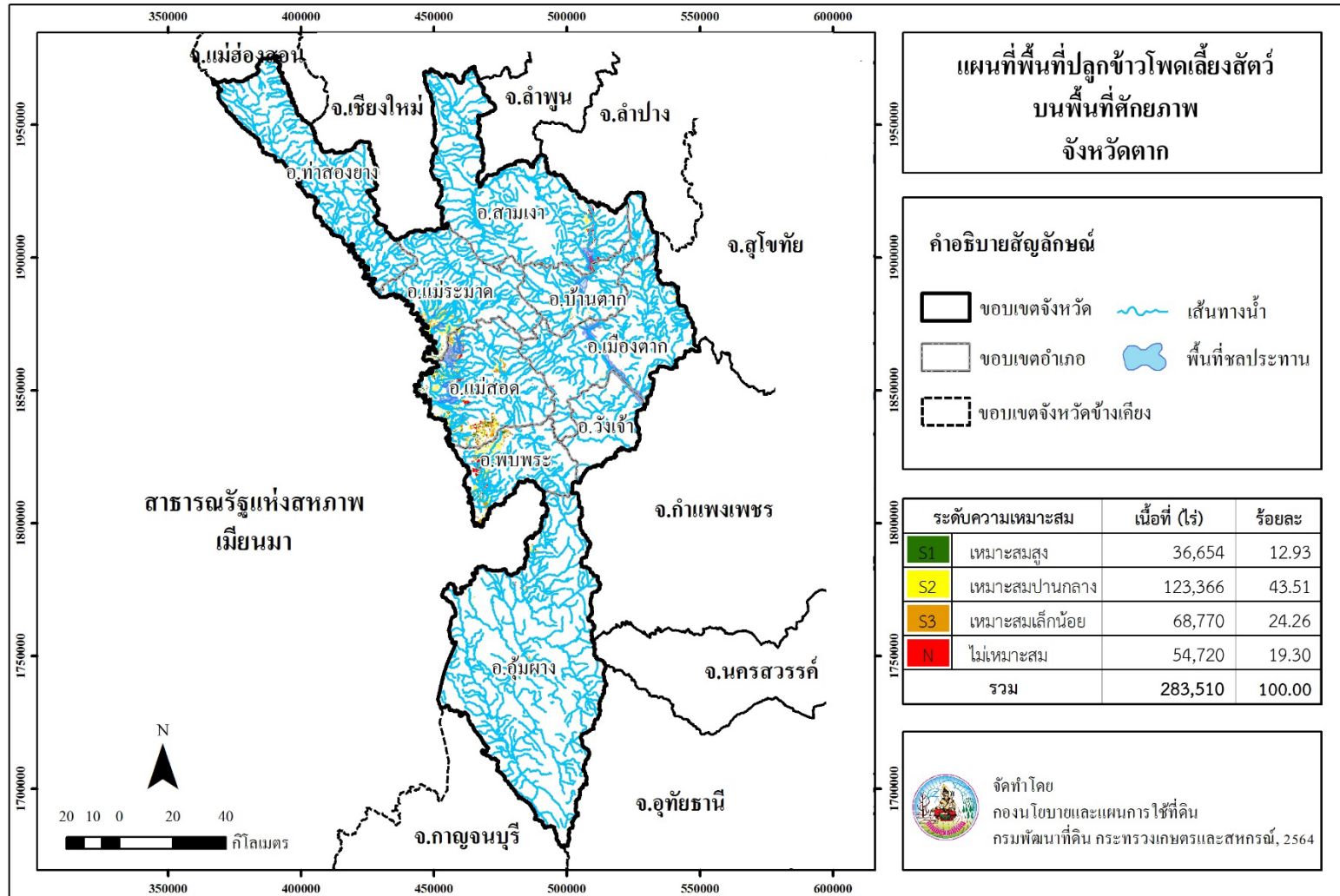
ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่ จังหวัดตาก

โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
ลานตากและแหล่งรับซื้อทาง การเกษตร	8	โรงงานด้านการเกษตรอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง	53
โรงงานผลิตมันเส้น	4	โรงสีขนาดเล็ก	5
สหกรณ์การเกษตร	22	โรงสีขนาดกลาง	2
สหกรณ์นิคม	2		
ลานตากและแหล่งรับซื้อ	2		
โรงงานอบพืชผลทางการเกษตร	10		
โรงงานผลิตเอทานอล	1		
โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ	1		
โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง	1		
รวม	51	รวม	60

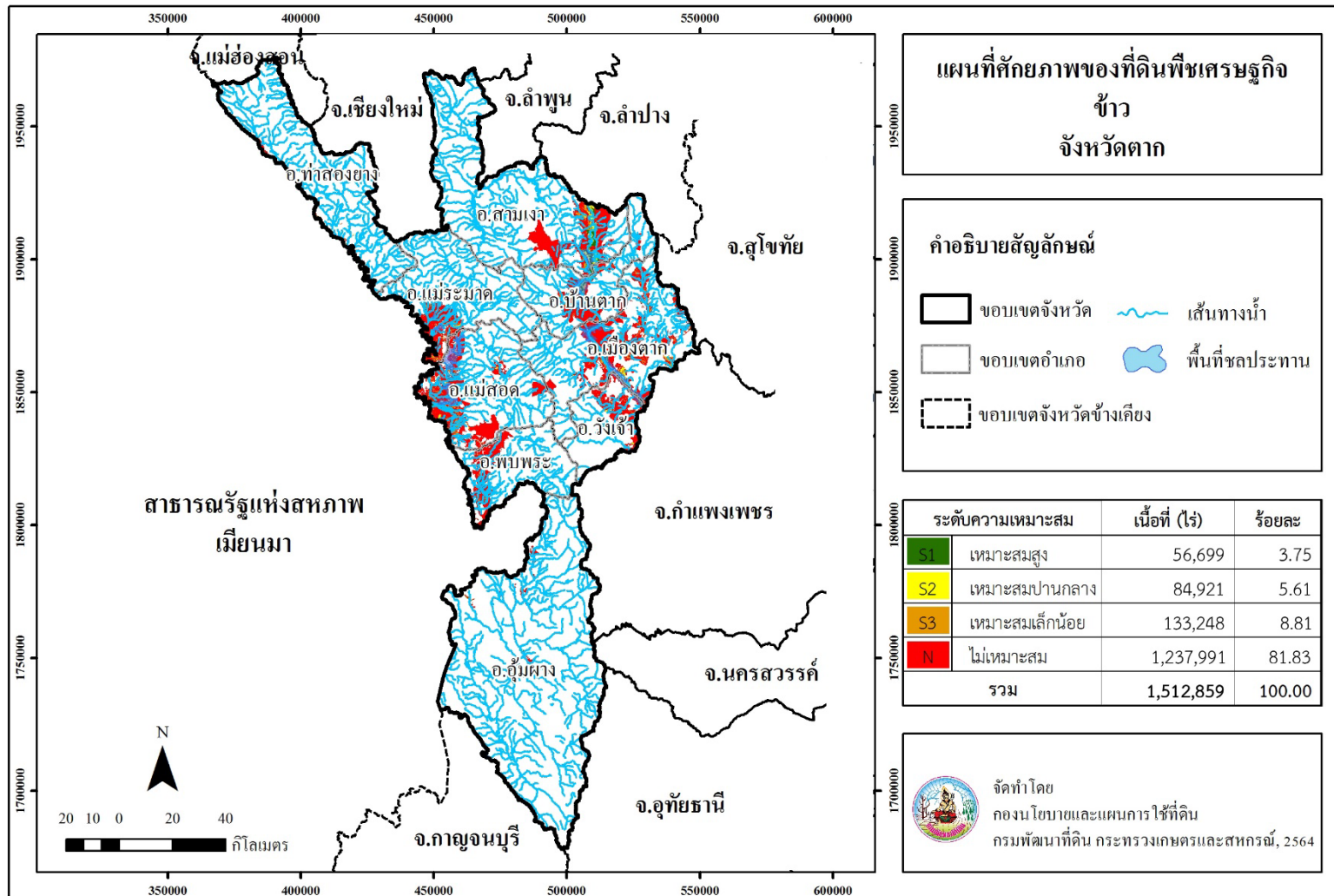
ที่มา: <https://agrimap-online.moac.go.th>, 2564

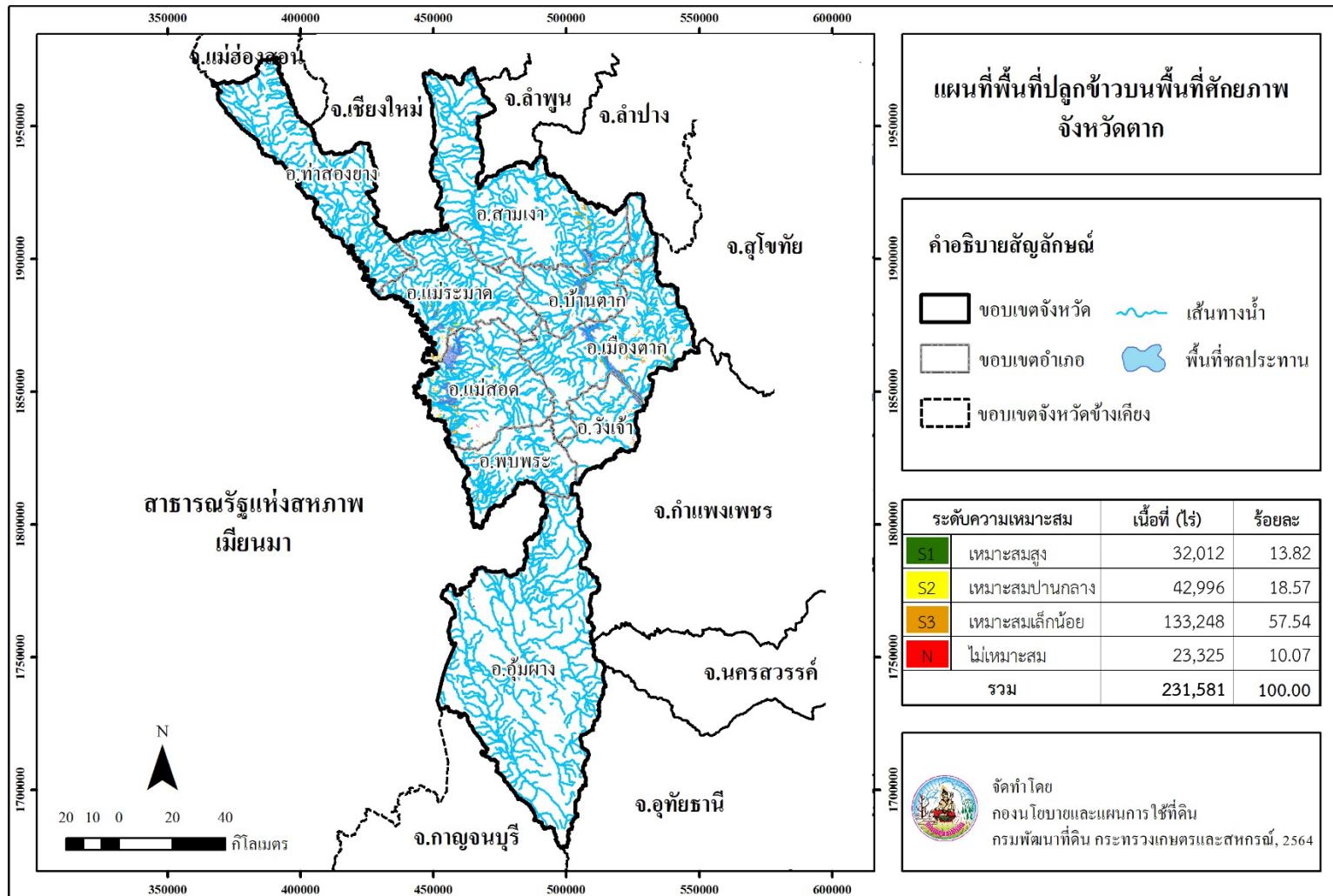
ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดตาก

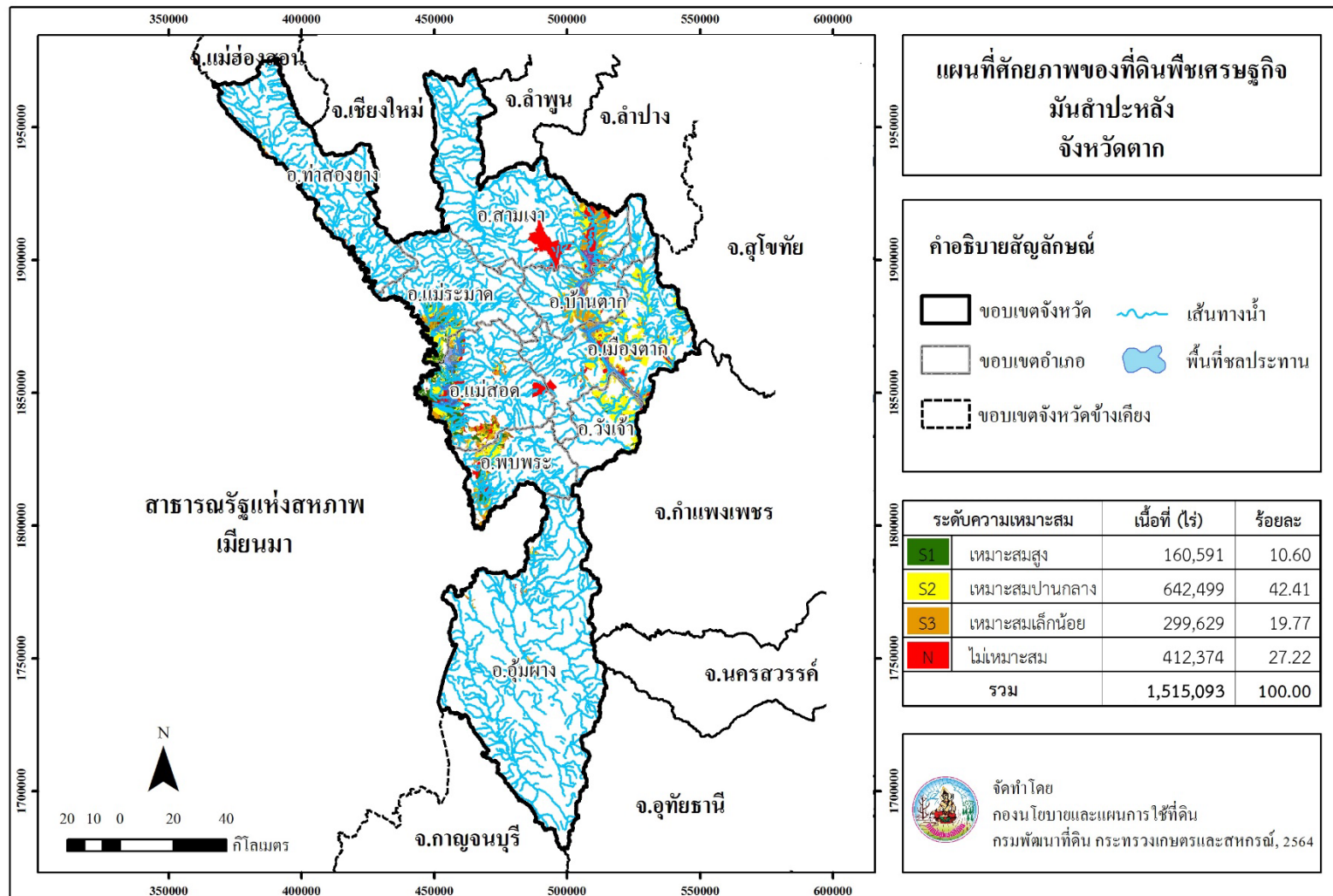
ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดตาก

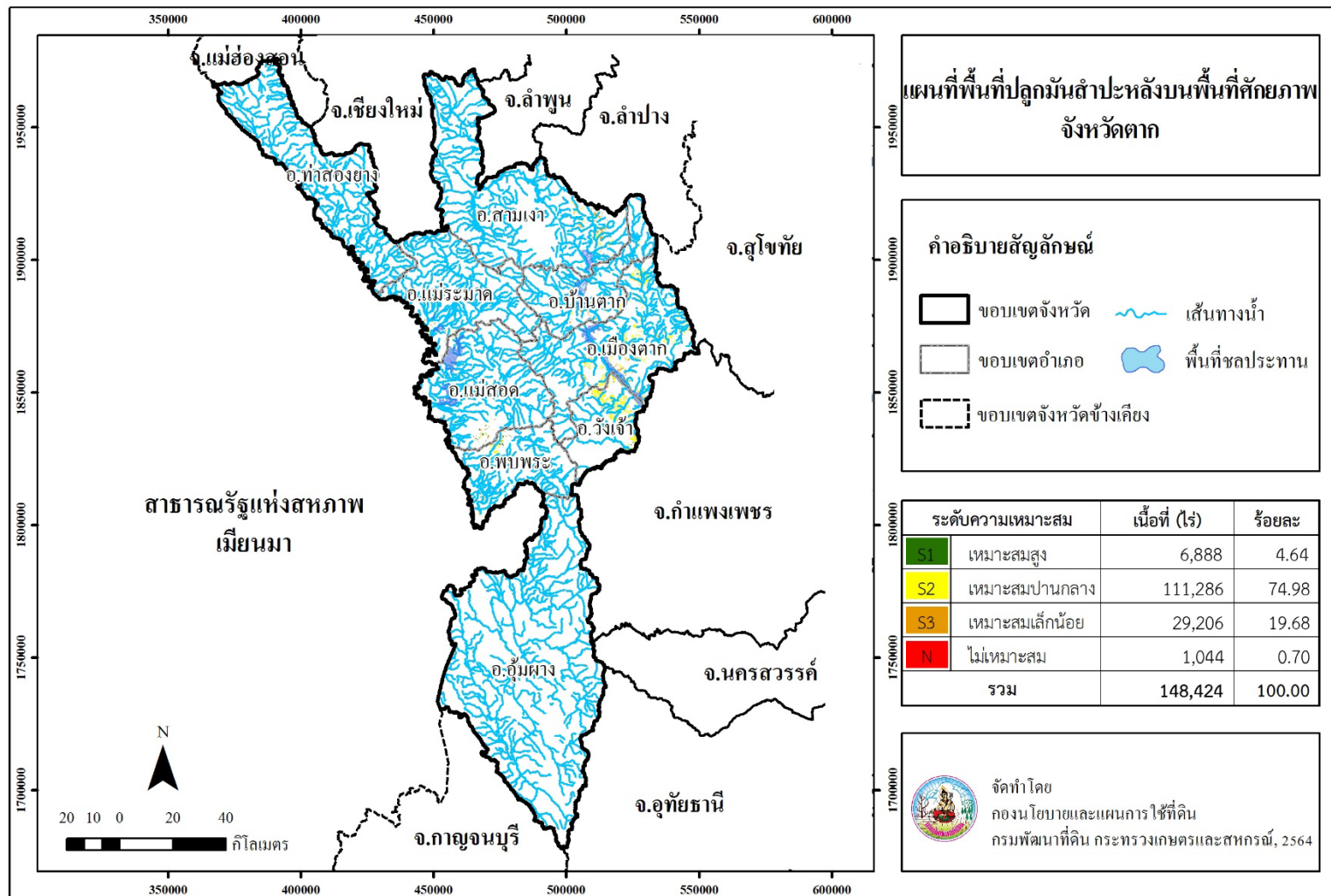
ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดตาก

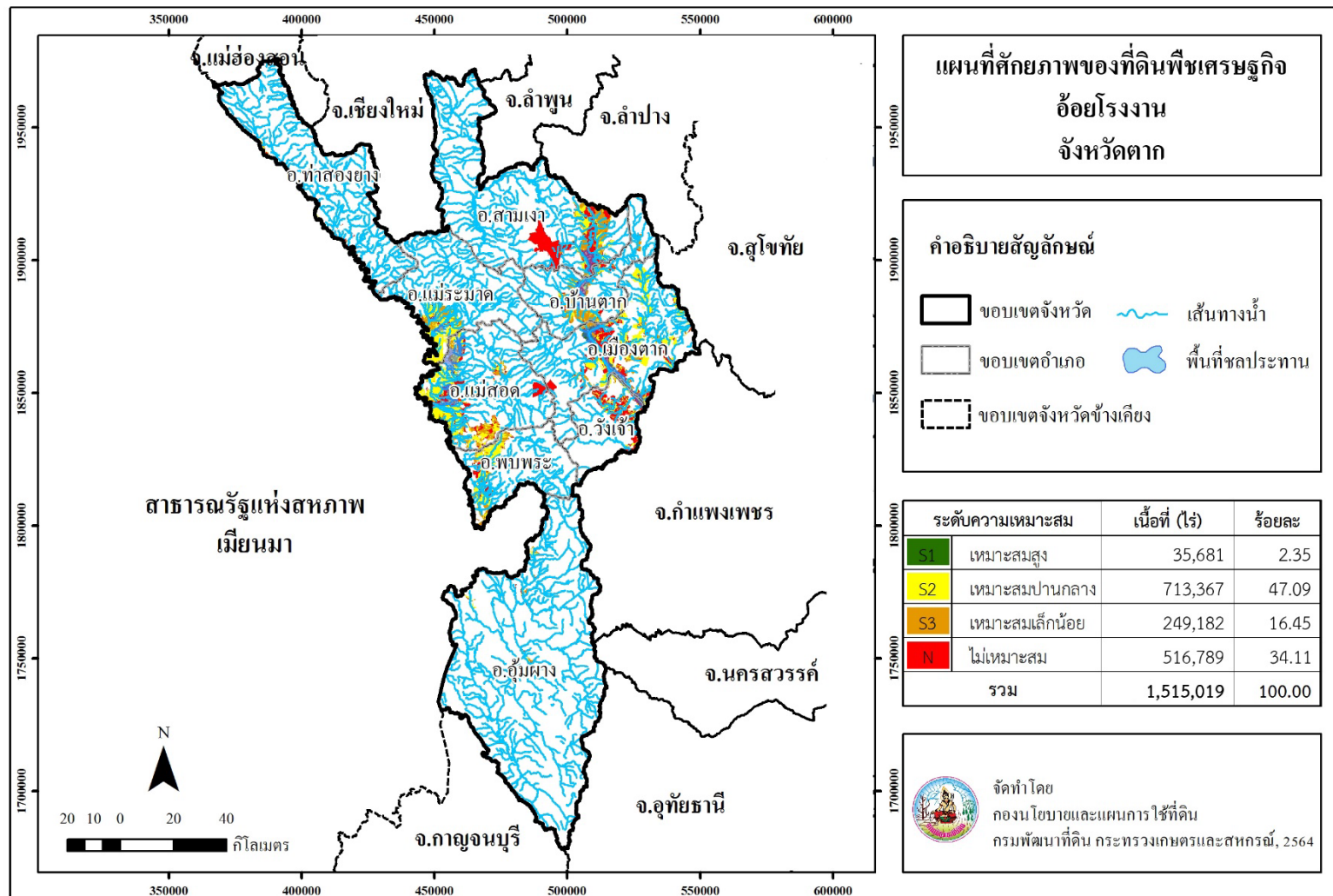
ภาพที่ 9 พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดตาก

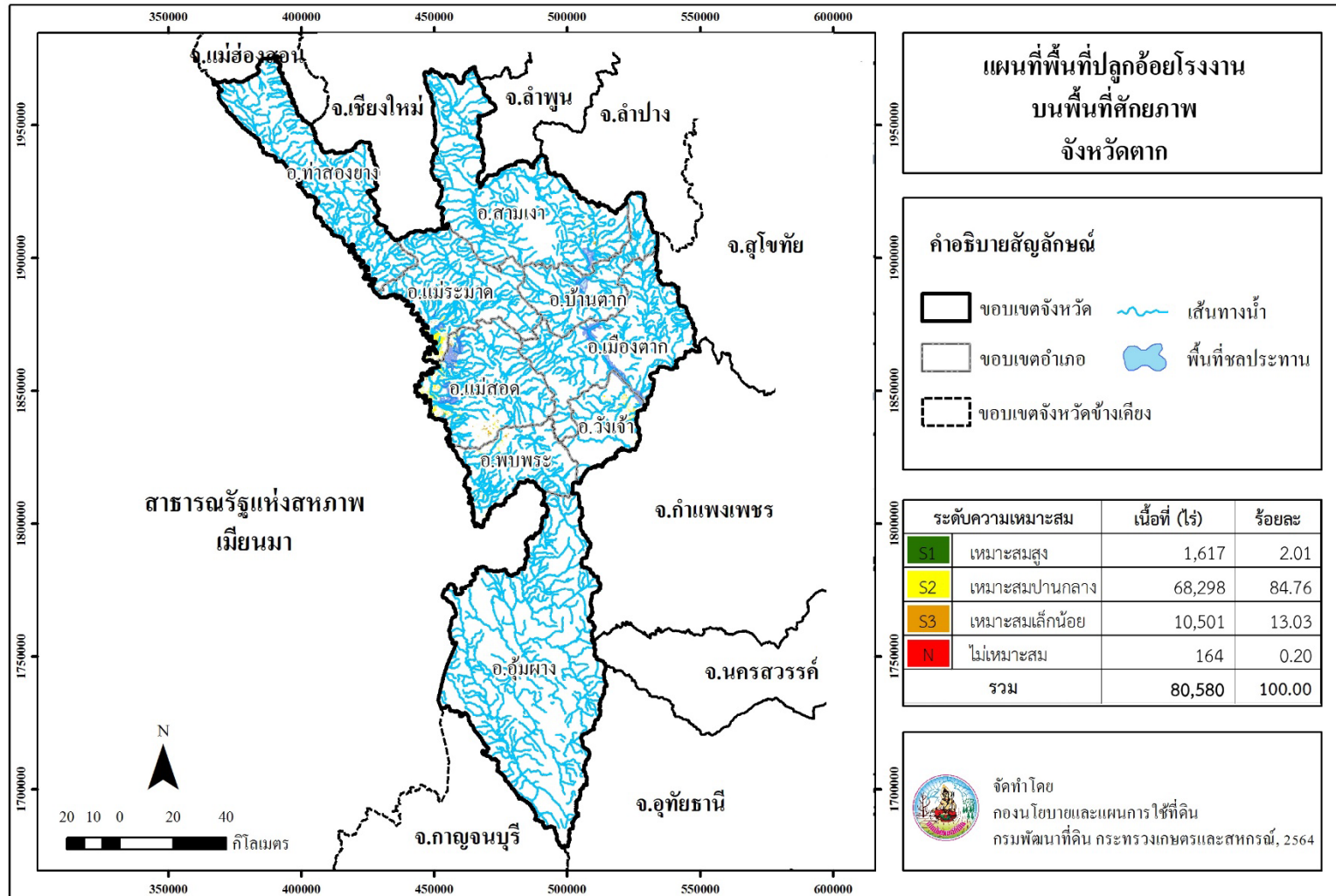
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดตาก

ภาพที่ 11 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดตาก

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดตาก

ภาพที่ 13 พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดตาก

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD